

Dr. Ing. Antonín Tůma
ŘEDITEL PRO SPRÁVU POVODÍ
Povodí Moravy, s.p.
Dřevařská 11, 60200 BRNO
ČESKÁ REPUBLIKA

V Brně dne 4. listopadu 2020

Vážený pane docente,

po přečtení Vašeho článku uveřejněném na webu Deníku referendum jsem nucen reagovat. Již samotný nadpis „Ve věci otrávené Bečvy má máslo na hlavě i Povodí Moravy“ má dle mého soudu veskrze bulvární charakter, který bych nikdy neočekával od zástupce akademické sféry. Lze asi tolerovat, pokud se neodborné, zavádějící či zkreslující interpretace objeví v textech laické veřejnosti na sociálních sítích. V případě Vašeho článku, který obsahuje řadu nepravd či polopravd a patrně záměrně zkreslujících tvrzení, se však jedná o situaci jinou, neboť je autor vysokoškolský pedagog. Proto bych chtěl uvést některé skutečnosti na pravou míru.

V dosavadní laické diskusi v médiích a na sociálních sítích zcela absentuje jasný popis kompetencí v oblasti řešení ekologických havárií na vodních tocích. Zde vodní zákon identifikuje toliko 2 subjekty, které jsou odpovědné za řešení těchto situací, a to vodoprávní úřady a Českou inspekci životního prostředí (ČIŽP). Tyto subjekty veřejné správy jako jediné disponují oprávněními pro řízení likvidace havárie a následně mohou vést kroky v úrovni správního řízení při jejich šetření a případném sankcionování původce havárie. Z tohoto je zřejmé, že v legislativě upravující tuto materii nejsou obsažena jakákoliv oprávnění pro správce povodí či správce toku. Státní podniky Povodí nejsou orgány veřejné moci a proto ani nemohou disponovat kompetencemi v oblasti koordinace řešení havárií a tím spíše v otázce jejich šetření a následném ukládání sankcí.

Vodohospodářský dispečink Povodí Moravy, s.p., přijal v neděli 20. září cca ve 12:00 hod. hlášení Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje o zjištěném rozsáhlém úhynu ryb v profilu Hustopeče nad Bečvou. Na místo se neprodleně dostavili zaměstnanci Povodí Moravy, s.p. a již v tomto stádiu byla deklarována připravenost Povodí Moravy, s.p., operativně poskytnout na vyžádání odpovědných orgánů (viz výše) veškerou potřebnou součinnost při řešení zjištěné situace. Dále bylo postupováno standardním postupem, který je spojen s řešením havárií na tocích.

Zásadní informací bylo, že se ukázala jako zcela neúčinná instalace norných stěn, která neměla vliv na zamezení šíření havárie níže po toku. V tento okamžik bylo zřejmé, že jediným dostupným opatření pro zmírnění následků havárie je nařazení znečišťující látky, v daném případě navýšením odtoku z vodní nádrže Bystřička, které bylo provedeno ještě týž den, tedy 20. září již od 13 hodin.

Zde je na místě opětovně odkázat na platnou legislativu, konkrétně na vyhláška č. 450/2005 Sb., která pro daný typ havárie jasně definuje jako využitelné opatření nadlepšování průtoků, které je samozřejmě zajišťováno obvykle zvýšením odtoku z vodních nádrží. S tímto postupem, v návaznosti na citovanou legislativu, počítá také manipulační řád vodního díla Bystřička, který ukládá v případě likvidace ekologické havárie navýšení odtoku z nádrže. Zvýšení odtoku bylo navíc potvrzeno pokynem vodoprávního úřadu. Tento postup byl opakovaně na všech krizových jednáních podpořen jak vodoprávními úřady, tak zástupci ČIŽP.

Považoval bych za krajně neodpovědné až trestuhodné, pokud bychom nevyužili navýšení odtoku z vodní nádrže jako jediného účinného opatření, které bylo v daný okamžik k dispozici. Účinek tohoto opatření byl samozřejmě limitován velikostí zásobního prostoru nádrže Bystřička, v povodí s významnější disponibilní akumulací vody v přehradních nádržích by byl efekt tohoto opatření samozřejmě znatelnější. Musím proto odmítnout „konspirační teorie“, že navýšení odtoku mělo znesnadnit následné vyšetřování.

Je třeba zdůraznit, že u kyanidů neexistuje jiné řešení, než nadlepšování průtoků. Toto dokládají zkušenosti z podobných havárií v ČR, a to zejména z havárie kyanidů na Labi, kde v první polovině ledna 2006 uniklo velké množství kyanidů z chemické továrny Draslava Kolín přímo do Labe a znečištění se dostalo až do Německa. Zde významně dopad snížilo vypouštění vody z Vltavské kaskády, kde došlo až čtyřnásobnému nařazení a snížení koncentrací a dopadů na životní prostředí, vodní živočichy i na vodu vázané systémy. Náš postup byl konzultován taktéž se slovenskými a rakouskými partnery a jeho správnost byla potvrzena.

Pokud se týče provádění monitoringu, musím v první řadě potvrdit, že vodohospodářské laboratoře Povodí Moravy, s.p., disponují týmem respektovaných odborníků. Bezprostředně po oznámení havárie jsme deklarovali, že jsou odpovědným orgánů k dispozici kapacity našich laboratoří. Na operativních jednáních nám bylo ze strany ČIŽP a vodoprávních úřadů sděleno, že budou při řešení této situace využívat kapacit několika laboratoří a využití těchto laboratoří budou koordinovat tak, aby zajistili efektivitu svého postupu. V rámci součinnosti Povodí Moravy, s.p. s vodoprávním úřadem a ČIŽP provedlo Povodí Moravy, s.p. odběr 70 vzorků na 20 různých odběrných místech na tocích Bečva a Morava. Cílem bylo podchycení šíření znečištění a případného zvýšení koncentrací kyanidů v toku, které by mohlo zapříčinit další ohrožení vodní fauny a flóry v těchto řekách. Vzorky byly následně prioritně (s co nejmenší časovou prodlevou – výsledky byly známy nejpozději do druhého dne od odběru, a to včetně víkendových dní) zpracovány akreditovanou vodohospodářskou laboratoří PM. Monitoring se zaměřil na obsah kyanidů, jako předpokládanou příčinu havárie. Zjištěné výsledky chemických analýz byly průběžně obratem předávány, na základě dohody, ČIŽP OI Olomouc a OI Brno a krajskému úřadu Zlínského kraje.

Další nepravdou je, že Povodí Moravy, s.p., neprovedlo ověření dopadu havárie na společenstvo makrozoobentosu a fytoobentosu. Pro zjištění dopadu havárie na společenstvo makrozoobentosu a fytoobentosu bylo v průběhu 14 dní navštíveno ve dvou etapách celkem 8 lokalit. V první fázi dne 24. 9. 2020, a to před zvýšenými průtoky, proběhla screeningová kontrola lokalit Choryně a Černotín. Screening spočíval v kontrole oživení hrubého substrátu makrozoobentosem přímo v toku i zkráceným odběrem v proudnici včetně vyhodnocení. Po havárii nebylo zjištěno zjevné poškození společenstva makrozoobentosu, a to jak při přímé kontrole kamenů, tak prohlídce společenstva odebraného ruční sítí z hlubších partií v proudnici. Složení společenstva makrozoobentosu a početnosti jednotlivých taxonů vykazovaly běžné hodnoty a živočichové byli vitální. Po odeznění srážkových epizod proběhla druhá fáze podrobného monitoringu makrozoobentosu a fytoobentosu. Vzorky byly odebrány na 7 lokalitách v celém úseku řeky Bečvy od soutoku Rožnovské a Vsetínské Bečvy ve Valašském Meziříčí po ústí do Moravy u Troubek. Makrozoobentos na všech lokalitách byl vzorkován podle SOP 403 multihabitatovým přístupem. Vzorky z lokalit blíže k havárii byly rozděleny na příbřežní část (břehová hrana a dno do 3 m od břehu, 2 odběrová místa) a proudnici (10 odběrových míst na zbývající ploše dna). Výsledky vyhodnocení byly porovnány s výsledky monitoringu prováděného Povodím Moravy, s.p. v minulých letech na stejných profilech a potvrdily, že počty taxonů (druhů, rodů, či vyšších taxonomických úrovní) i celková početnost (abundance, tedy počet jedinců) společenstva makrozoobentosu jsou v rozsahu obvyklých hodnot zjištěných v předchozích obdobích. V rámci mimořádného monitoringu fytoobentosu byla zkoumána zvláště vitalita buněk fotosyntetizujících organismů a dále byl proveden zevrubný prescreening převládajících společenstev řas a sinic.

Monitoringem nebyl indikován významný negativní dopad havárie na společenstva makrozoobentosu a fytoobentosu. Taxonomické složení i celkové abundance makrozoobentosu neprokazují jeho narušení a zásadní odchylky od stavu v předchozích letech. Společenstva jsou poměrně druhově bohatá a obsahují všechny očekávané taxonomické i funkční skupiny. Výsledky naznačují, že makrozoobentos i fytoobentos jsou dostatečně rozvinuty a představují dostatečný zdroj potravy i pro další články v potravním řetězci, zejména pro ryby. Na základě výsledků tohoto monitoringu mohlo být zahájeno opětovné zarybnění ze strany Českého rybářského svazu.

Pokud se týče šetření původce havárie, je naprosto nepřijatelná představa, že mělo Povodí Moravy, s.p., vést jakési konkurenční „stínové“ vyšetřování vedle správních orgánů, které jsou k tomuto kompetentní a mohou z šetření vyvozovat závěry. Takový postup by byl v přímém rozporu se zákonem. Jako naprosto nepřijatelná by byla obdobná ingerence do činnosti orgánů činných v trestním řízení, tedy Policie ČR a státního zastupitelství. To neznamená, že bychom orgánům činným v trestním řízení neposkytovali součinnost. Na vyžádání se naši pracovníci s detailní znalostí toku účastnili terénních šetření Policie ČR, která měla za cíl bezprostředně po havárii zajistit důkazy vedoucí k identifikaci původce havárie. Správním orgánům a Policii ČR byly předány také výsledky všech provedených analýz.

Závěrem bych chtěl razantně odmítnout „konspirační teorie“, které naznačují, že kroky Povodí Moravy, s.p., mohly být jakkoliv zákulisně ovlivněny. Právě z Vaší strany vnímám toto nařčení jako obzvláště nekorektní, neboť bez jakýchkoliv důkazů

poškozuje jak dobré jméno podniku, tak práci mých kolegů, kteří se na likvidaci následků havárie aktivně podíleli. Ze strany vysokoškolského pedagoga a zástupce některých odborných institucí považuji tento bulvární přístup za zcela neobhajitelný a musím konstatovat, že jste tímto v mých očích pozbyl svou odbornou autoritu.

Výše uvedené lze shrnout do několika bodů:

- Článek záměrně zcela ignoruje platnou legislativu upravující řešení havárií na vodních tocích.
- Nadlepšení průtoků z vodního díla Bystřička bylo provedeno planě v souladu s legislativou a manipulačním řádem nádrže a následně bylo potvrzeno, že v případě kyanidů bylo použito jako jediné možné opatření.
- Není pravdou, že Povodí Moravy neprovedlo ověření dopadu havárie na společenstvo makrozoobentosu a fytoobentosu.
- Povodí Moravy, s.p., není oprávněno provádět z vlastní iniciativy kroky k vyšetřování původce havárie. V tomto směru je vždy připraveno poskytnout veškerou součinnost správním orgánům a orgánům činným v trestním řízení.
- Nejsou dány jakékoliv skutečnosti, které by naznačovaly ovlivnění postupu Povodí Moravy, s.p.

Vážený pane docente, na základě výše uvedených skutečností od Vás očekávám veřejnou omluvu, obsah článku naznačuje buď na zásadní odbornou neznalost pisatele, nebo na zlý úmysl. V opačném případě bude muset náš podnik zvážit právní kroky. Pevně však věřím, že na základě těchto objektivních argumentů zkorigujete své původní vyjádření a zveřejníte svou omluvu.

S pozdravem

Vážený pan
Doc. RNDr. Martin Rulík, Ph.D.
Katedra ekologie a životního prostředí
Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého